

**PLASTİK SANATLARDA DANS
İMGELERİNİN KULLANIMI**

THE USE OF DANCE IMAGERY
IN THE PLASTIC ARTS

Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ , Ahmet UZUNER

76

PLASTİK SANATLARDA DANS İMGELERİNİN KULLANIMI

THE USE OF DANCE IMAGERY IN THE PLASTIC ARTS

Mehmet Ali BÜYÜKPARMAKSIZ¹, Ahmet UZUNER²

Anahtar Kelimeler:

Dans,
Kültür,
Sanat,
Disiplinlerarasılık,
Çoğulculuk.

Keywords:

Dance,
Culture,
Art,
Interdisciplinarity,
Pluralism

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, mehmetalibp@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2994-5828

² Öğr. Gör. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlük Güzel Sanatlar Bölümü, ahmetuzunerster@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1472-597X

ÖZ

Dans, ilkel dönemlerde insanın doğaya karşı korkusunu, endişesini, şaşkınlığını ve dinsel yönelimini göstermenin bir yolu olarak ortaya çıkmıştır. Zaman içinde sanatsal yaratıcılığa evrilen dans olgusu, toplumsal gelişmeler çerçevesinde Antik Dönem sanatçıları tarafından sanatsal imgeye dönüştürülmüştür. Yunan, Roma, Helen, Orta Çağ, Rönesans, Barok, Romantizm, Klasizm ve Modernizm gibi dönemlerde sanatçıların dans konusunu ele aldıkları görülmektedir. Günümüzde ise dans imgeleri; resim, heykel, fotoğraf, video, performans, kavramsal ve dijital sanat gibi plastik sanat alanlarının yanı sıra edebiyat, psikoloji, felsefe, antropoloji, kültür ve tarih gibi sosyal bilim alanları ile sahne sanatlarını da kapsayan disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, dans imgesinin ilk ortaya çıkışından günümüzdeki gelişimine kadar olan süreci örnekleriyle incelemektir. Araştırmada nitel veri analizi yöntemi olan "betimsel tarama" yöntemi kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılmış ve konuya dair çalışmalar analiz edilerek yorumlanmıştır. Sonuç olarak, dans imgesinin günümüze kadar olan gelişimi ve günümüzde dans olgusunun sadece plastik sanatlarla sınırlı olmadığı, disiplinlerarası bir özellik taşıdığı söylenebilir.

ABSTRACT

Dance emerged in primitive times as a means of expressing human fear, anxiety, and amazement at nature, as well as their religious orientations. Over time, the phenomenon of dance evolved into artistic creativity, and within the framework of social developments, it was transformed into an artistic image by artists of the Ancient Period. Throughout periods such as Ancient Greek, Roman, Hellenistic, Medieval, Renaissance, Baroque, Romantic, Classic, and Modernism, artists have addressed the theme of dance. In contemporary times, dance imagery are approached in an interdisciplinary manner, encompassing not only the field of plastic arts such as painting, sculpture, photography, video, performance, conceptual, and digital art but also areas of social sciences like literature, psychology, philosophy, anthropology, culture, history, and performing arts. The aim of this research is to examine the process of the image of dance from its initial emergence to its development in the present day with examples. The research employs a qualitative data analysis method known as "descriptive scanning." A literature review has been conducted on the subject, and studies related to it have been analyzed and interpreted. As a result, it can be stated that the development of the image of dance up the present day demonstrates that the phenomenon of dance is not limited to plastic arts alone but possesses an interdisciplinary nature.

GİRİŞ

Eski dönemlerden itibaren insanların doğaya karşı korkusunu, merakını, endişesini ve dinsel ritüellerini dans ederek ifade etmeye çalıştıkları söylenebilir. İlkel insanların mağaraların ücra köşelerine çizdikleri maskeli dansçılar ve benzeri resimler, sanatçılar tarafından dans eden insanların duygu durumlarının yansması olarak görülmüştür.

Dans, toplum yaşamı içinde psikolojik, sosyal, kültürel, geleneksel, tarihsel ve sanatsal açıdan önemli bir yer tutmuş; ilkel çağlardan günümüze kadar çeşitli sanat eserlerine konu olmuştur. Örneğin, Antik Yunan uygarlığında dans biçimlerinin çeşitli vazoların üzerine resimsel betimlemeler şeklinde işlendiği görülmektedir.

Roma döneminde dans betimlemeleri, Yunan sanatının özelliklerini taşımaktadır. Bu dönemde dans figürlerine, villaların duvar resimlerinde rastlanmaktadır. Helenistik Çağ'da heykel sanatı ön planda olup, dans konusunun işlendiği sahnelerin heykelleri yapılmıştır. Orta Çağ'da saraylarda verilen davetlerde söylenen şarkılar ve ilahlere dayalı dans gösterilerinde resimsel betimlemelerin yer aldığı görülmektedir. İlk Aydınlanma Çağı'nın başlangıcı olarak kabul edilen 15. yüzyılda başlayan ve 16. yüzyılı da kapsayan Rönesans döneminde sosyal, düşünsel ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda sanat yeni bir yön kazanmıştır. Bu gelişmeler, dans gösterilerine ve bu dansların görsel betimlemelerine de yansımıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde toplumsal değişimler hızlanmış ve Aydınlanma Çağı daha da belirgin hale gelmiştir. Bu dönemde önemli düşünürler ortaya çıkmış ve bu düşünürlerin fikirleri sahne sanatlarını, plastik sanatları, felsefeyi, edebiyatı, kültürü ve diğer alanları etkilemiştir.

1463'de Guglielmo Ebreo "Dans Sanatı Üzerine İnceleme" adlı kitabını tamamlamış ve bu eserde tarihte ilk kez "bale" kelimesi bale dansı için kullanılmıştır. 16. ve 17'inci yüzyılda ilk danslar, Fransa ve İtalya'da başlamış ve Fransız Kralı 14. Louis (Lui) döneminde

sarayda yapılmıştır (O'Dwyer ve Gürcan, 2020). Görsel sanatlarda ise bale ve benzeri dans imgelerinin sanatçılar tarafından betimlendiği görülmektedir. 18. yüzyılda, önceki yüzyıllardaki gibi dans biçimleri ele alınmış ve gelişimine devam etmiştir. 19. yüzyılda dans teması hem halkın eğlence kültüründe hem de akademik ortamlarda betimlenmiştir. 20. yüzyılda ise dans figürleri çok farklı sanatsal akımlarda ve üsluplarda kendini göstermeye başlamıştır.

Günümüzde dans konusu, disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alınmakta olup resim, heykel, fotoğraf, video, performans, kavramsal ve dijital sanat gibi farklı sanatsal alanların yanı sıra edebiyat, psikoloji, felsefe, antropoloji, kültür ve tarih gibi sosyal bilim alanları ile dans ve tiyatro gibi sahne sanatlarını içeren bütüncül bir bakış açısıyla incelenmektedir. Dolayısıyla sanatta dans imgelerinin kullanımı, sanat tarihinden çeşitli sanat disiplinleri, sosyal bilim alanları ve sahne sanatları ile bütünleşmiştir. Bu araştırmanın amacı, dans imgelerinin geçmişten günümüze sanat tarihindeki gelişimi ve değişimini ele alarak, estetik ve disiplinlerarası yönleriyle tarihsel süreç içinde nasıl kullanıldığını örnekleriyle incelemektir. Bu bağlamda, dansın günümüz sanatındaki yeri, sanatçılara nasıl ilham kaynağı olduğu, plastik sanatlarla geçmişten günümüze nasıl bir ilişki kurduğu sanatçılar ve eser örnekleriyle birlikte analiz edilecektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın kapsamı, sanat tarihinin çeşitli dönemlerinde dans imgelerinin plastik sanatlarda nasıl betimlendiğine dair ikonografik bir analiz yapmayı içermektedir. Betimsel tarama yöntemi ile sanat eserleri üzerinden dönemsel değişiklikler incelenmiş, dans imgelerinin çeşitli sanatsal akımlardaki yeri ve kullanım amacı belirlenmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Antik Dönem Sanatında Dans İmgeleri

Resim 1. Mağara resmi, Dans Sahneleri, Smithsonian Doğal Tarih Müzesi, Washington, ABD (Flickr, t.y.).

Resim 2. Siyah Figürlü Yunan Vazosu, Dans Eden Figürler, Pişmiş Toprak, 37.1 cm, M.Ö.540, Metropolitan Sanat Müzesi, ABD (Metropolitan Museum of Art., t.y.).

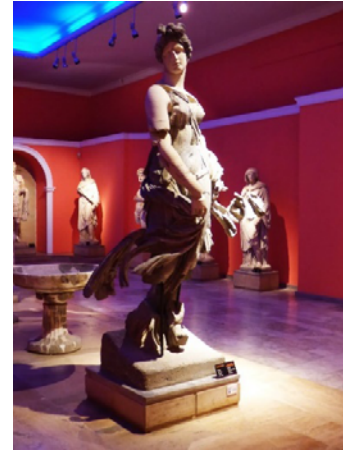
Dans, insanın doğanın ritmine ayak uydurma ve doğayla uyumlu bir birliktelik içinde hareket etme biçimi olarak tanımlanabilir. İnsan, doğada, yas ayinlerinde, düğün törenlerinde ve dinsel tapınmalarda dans benzeri hareketler sergilemiş ve bu hareketler dansın ilk örneklerini oluşturmuştur. İlkel insanların mağara duvarlarına çizdikleri dans betimlemeleri, o dönemin insanların danstan aldıkları zevki ve dansın toplumsal işlevini yansıtmaktadır (Resim 1). “Mağaraların içine

yapılmış dans vb. resimler, ilkel insanın zihinsel açıdan kendini ifade etme çabası ve gelecek nesillere aktarma amacı” şeklindedir (Usta, 2023). Dans, insanın toplumsal yaşamında psikolojik, sosyal, kültürel, geleneksel, tarihsel ve sanatsal açıdan önemli bir olgu olarak gelişimini sürdürmüştür; tarih öncesi dönemden günümüze kadar çeşitli sanat eserlerine konu olmuştur (Zenbilci ve Çetin, 2018). Antik Yunan döneminde yapılmış vazoların üzerinde görülen dans eden insan figürleri dikkat çekicidir (Resim 2).

Roma ve Helenistik Dönemi Sanatında Dans İmgeleri

Resim 3. Maenad / Thyniad ve Satry Dansı, Gizemler Villası Freskleri, M.Ö. 1.yy., Pompei, İtalya (Melbourne Art Class, t.y.).

Resim 4. Dans Eden Kadın Heykeli, Antalya Arkeoloji Müzesi, M.S. 2. yy., Türkiye (Mimari Kültür, t.y.).

Resim 5. Nereidler Anıtı, Xantos Antik kenti, M.Ö. 390-380, British Museum, İngiltere. (British Museum, t.y.)

Roma döneminde resim sanatı, Antik Yunan sanatının özelliklerini taşımaktadır. Roma'da bulunan Pompeii'deki villalarda bazı dans figürleri yer almaktadır (Resim 3). Bu resimlerde, Dionysos'la ilişkili eğlencelerde dans eden figürler (Maenad, Thyniad ve Satyr) görülmektedir (Zenbilci ve Çetin, 2018). Helenistik dönemde özellikle heykel sanatında daha hareketli ve kıvrımlı dans eden figürlere rastlanmaktadır. Örneğin, Türkiye'de Antalya Arkeoloji Müzesinde bulunan dans eden kadın heykeli bu duruma iyi bir örnektir (Resim 4). Bir başka örnek, aynı şehir sınırları içinde yer alan Xanthos Antik Kenti'nde bulunan Nereid Anıtı'dır (Resim 5). Bu anıt, 12 heykelden oluşmakta olup, heykellerden birinin dans edermiş gibi betimlenmesi dikkat çekicidir. Bu figür, mantosunu sırtının arkasından uçarak süzülen ve koşarak dans eden bir figür izlenimini vermektedir (İşkan ve Dünder, 2020).

Orta Çağ ve Rönesans Dönemi Sanatında Dans İmgeleri

Resim 6. Müzisyenlerle Dans, İbn Butlan, Sağlık Üzerine Tarafından Yazılmış El Kitabı 14.Yüzyıl Sonu, İtalya. (University of Iowa Libraries, t.y.).

Resim 7. Pieter Brueghel, Köylü Dansı, Yağlıboya, , 124 X 164 Cm, 1567, Viyana Sanat Tarihi Müzesi, Avusturya (Brueghel, 1567.).

Orta Çağ'a gelindiğinde, Antik kültürün ideolojisi Hristiyan doktrini ve kilise kuralları ile birleşmiştir. Antik Yunan ve Roma kültüründen gelen içkili ve neşe dolu eğlencelerin bir parçası olan dans, kilise tarafından kınanmış ve halk dansları yasaklanmıştır. Bunun yerine, saraylarda verilen davetlerde şarkılar ve ilahilere dayalı ritüellerle dans gösterileri ortaya çıkmıştır (Zenbilci ve Çetin, 2018) (Resim 6). Orta Çağ'ın sanatsal gelişimine bakıldığında, bu dönemin mirasını Antik Çağ'dan aldığı görülmektedir. Ancak bu miras, Hristiyan ideolojisi çerçevesinde dünya ve tanrısallık anlayışıyla birleşerek yeni bir insan kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Eco, 2018).

Orta Çağ'ın ardından gelen Rönesans, antik metinlerin tekrar incelenmesi, bilimsel gelişmeler ve toplumsal değişimlerle birlikte yenilikçi bir çağın başlangıcı olmuştur. Rönesans döneminde dans tasvirleri hem halk hem de saray eğlencelerinde görülmeye devam etmiştir. Saray yaşamında dans, güzel kostümler giymiş soyluların toplu bir şekilde dans ettikleri sahnelerle betimlenmiştir. Halk arasında ise dans biçimleri, köy düğünleri ve kırsal kesimdeki eğlenceler resmedilmiştir. Örneğin, Pieter Bruegel'in (1525-1569) "Köylü Dansı" adlı eseri, bu dönemde dansın en doğal haliyle yansıtıldığı önemli örneklerden biridir (Resim 7).

Rönesans, 15. yüzyılda başlamış ve 16. yüzyılda, önceki dönemin toplumsal, sanatsal ve kültürel gelişmelerine

paralel olarak ilerlemeler devam etmiştir. 17. yüzyıla gelindiğinde ise toplumsal değişimler yaşanmaya başlamış ve bu değişimler Aydınlanma Çağı'nın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu çağda modern düşünce ortaya çıkmış; bilimsel ve felsefi gelişmeler sistematik bir hale getirilmeye başlanmıştır. Bu dönemin önemli düşünürleri arasında René Descartes, Baruch Spinoza, Blaise Pascal, Thomas Hobbes, Nicolas Malebranche ve Gottfried Wilhelm Leibniz bulunmaktadır. Bu düşünürlerin fikirleri sahne sanatlarını, plastik sanatları, felsefeyi, edebiyatı ve kültürü etkilemiştir. Dans tarihi açısından bakıldığında, klasik balenin temelleri 17. yüzyılda atılmış ve Batı Avrupa'nın ilk dans akademisi olan "Académie Royale de Danse" kurulmuştur. Bu gelişmelerin ardından dans ile ilgili müzikler ve sanatsal eserler de ortaya çıkmaya başlamıştır (Zenbilci ve Çetin, 2018).

Barok Dönemi Sanatında Dans İmgeleri

Resim 8. Peter Paul Rubens, Köylülerin Dansı, 73 x 106cm, Panel üzerine yağlıboya, 1630-1635, Prado Müzesi, İspanya (Jueves, 2024).

Resim 9. George Cruikshank, Cotillondan "Quadrille Dansında Kazalar", Gravür, 1817 Art Institute of Chicago. (Cruikshank, 1817).

Barok dönemde sanatçılar, resimlerinde tiyatral ifadeler ve abartılı formlara dikkat çekici düzeyde yer vermiştir. Sanat, bu dönemde kitleleri etkilemek amacıyla kullanılmıştır (Öndin, 2018). Barok dönemde dans imgeleri kalabalık figürlerden oluşmakta, resimlerde el ele tutuşarak daire biçiminde dans eden figürler dikkat çekmektedir. Bu dönemin en ünlü ressamlarından biri Peter Paul Rubens'tir (1577-1640). Sanatçının başarılı şekilde betimlediği "Köylülerin Dansı" adlı eseri bu dönemin karakteristik örneklerinden biridir (Resim 8). 18. yüzyılda ise saraylarda ve kırsal bölgelerde yapılan dans biçimleri benzer şekilde devam etmiş, Cotillon ve Waltz gibi dans türleri yaygınlaşmıştır (Zenbilci ve Çetin, 2018). Plastik sanatlarda da bu dans biçimleri sanatçılar tarafından betimlenmiştir (Resim 9).

19. Yüzyıl Sanatında Dans İmgeleri

Resim 10. Auguste Renoir, Moulin de la Galette'te Dans 31 x 175 cm, Yağlıboya, 1876, Musee de'Orsay, Paris, Fransa (Renoir, 1876).

Resim 11. Edgar Degas, Dans Sınıfı, 77,2 x 83,5 cm Yağlıboya, 1874, Metropolitan Sanat Müzesi, Amerika. (Degas, 1874).

19. yüzyıl sanatında dans konuları hem halkın eğlence kültüründe hem de akademik ortamda kendini göstermektedir. Akademi içinde bale sınıflarında gerçekleştirilen provalarda, tiyatro ve opera sahnelerinde dans eden sanatçılar ve öğrenciler; ayrıca, gençlerin toplandığı açık hava mekânlarında veya kabarelerde yapılan dans eğlenceleri bu dönemin sanatsal eserlerinde sıkça betimlenmiştir (Zenbilci ve Çetin, 2018). Bu yüzyılda

sanatçılar, sanatın plastik biçimine uygun olarak dans tasvirlerini resimlerine yansıtılmışlardır. Auguste Renoir'ın (1841-1919) 1876'da yaptığı Moulin de la Galette'te Dans ve Edgar Degas'ın (1834-1917) 1870'li yıllarda gerçekleştirdiği "Dans Sınıfı" adlı eserleri bu dönemin dikkat çeken örnekleri arasında yer almaktadır (Resim 10-11).

20. Yüzyıl Sanatında Dans İmgeleri

Plastik sanatlar, tarihi içinde incelendiğinde, dans imgelerinin belirli sanatsal dönemlerde sanatçılar tarafından ele alındığı görülmektedir. 20. yüzyılda dans imgeleri; Yeni İzlenimcilik, Fovizm, Kübizm, Ekspresyonizm, Art Nouveau, Fütürizm, Sürrealizm, Pop Art, Kavramsal Sanat ve Çağdaş Sanat akımları içinde betimlenmiştir. Yeni İzlenimcilik akımında yer alan sanatçılar, dansçıların sahnedeki hareketlerini resmetmiştir. Art Nouveau akımında ise dans imgelerinin, dekoratif sanat eserlerinde ve özellikle posterlerde ve iç tasarımlarda yer aldığı gözlemlenmektedir. Fütürizm akımında dans imgeleri, dinamik ve enerjik eserlerde kendini göstermektedir.

Resim 12. Gino Severini, Bir Dansçının Dinamizmi, 45 x 60 cm, Yağlıboya, 1912 Jucker Koleksiyon, Pinacoteca di Brera, Milano, İtalya. (Severini, 1912).

Resim 13. Salvador Dalí, Dans Eden Zaman 1, 38.5 x 19 x 20.5 cm, Heykel, 1979. (Dalí, 1979).

Örneğin, Gino Severini'nin (1883-1966) "Bir Dansçının Dinamizmi" adlı tablosu, fütürist estetiği yansıtan önemli bir çalışmadır (Resim 12). Sürrealizm sanat akımında ise dans imgeleri, bu akımın tuhaf ve fantastik dünyasında sıkça kullanılmaktadır. Salvador Dalí'nin (1904-1989) "Dans Eden Zaman I" adlı eseri, sürrealist bir yaklaşımı yansıtmaktadır (Resim 13).

Resim 14. Giorgio De Chirico, Hector and Andromache, 1917. (De Chirico, 1917).

Diğer bir sanatçı sürrealist ve metafizik resimleriyle tanınan Giorgio De Chirico'dur (1888-1978). Anlamsızlık üzerine kurulu olan metafizik resimlerinde sanatçı, terzilerin kullandığı cinsten mankenleri kullanır.

Sanatçının betimlediği mankenler, insanlığın ilk sanatsal ritüellerindeki tanrısal totemleri ve şamanları çağırıştır. Chirico'nun betimlemiş olduğu Hektor ve Andromakhe adlı çalışma vatani olan Truva'nın yıkımı ve sevgilisi Hektor'un katledilmesi üzerine Andromakhe'nin yaşadığı trajediyi anlatan İlyada'daki bir efsaneye dayanmaktadır (Resim 14). Mitolojiyle haşır neşir olan De Chirico'nun çağdaşı birçok sanatçıyı, edebiyatçıyı etkilemiş ve onlara ilham kaynağı olmuştur. Örneğin; Baudelaire'in *Kötülük Çiçekleri*'ndeki "Kuğu" şiiri bu efsaneden esinlenerek yazılmıştır (Artun, 2016).

Resim 15. Matisse, Dans 1, 259,7 x 390,1 cm, Yağlıboya, 1909, Modern Sanatlar Müzesi, New York, Amerika. (Matisse, 1909).

Resim 16. Pablo Picasso, Üç Dansçı, 142,2 x 215,3 cm, Yağlıboya, 1925, Tate Galeri, Londra, İngiltere. (Picasso, 1925).

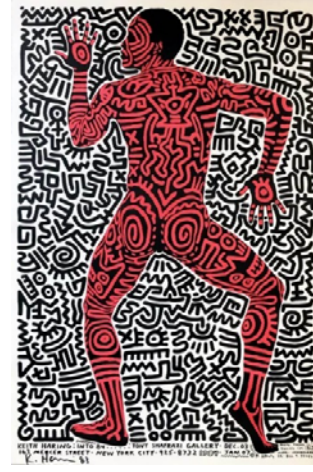
Fovizm sanat akımında Henri Matisse'in (1869-1954) "Dans 1" adlı eseri (Resim 15), Kübizm akımında ise Pablo Picasso'nun (1881-1973) çalışmaları önemli örnekler arasında yer almaktadır (Resim 16).

Postmodern Dönemde Dans İmgeleri

Dans imgelerinin çağdaş sanatta betimlemelerine bakıldığında, sanatçıların dansın hareketini, duygusunu ve estetiğini farklı tekniklerle ifade ettikleri görülmektedir. Fotoğraf, video sanatı, performans sanatı ve yerleştirme gibi çağdaş sanat formlarında dans imgeleri sıkça yer almaktadır.

Çağdaş sanat içinde dans imgelerinin disiplinlerarası bir sanat anlayışıyla incelenmesi daha doğru bir yöntem olarak öne çıkmakta ve konunun günümüz sanat anlayışı olan postmodernizm çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda, resim, heykel, fotoğraf, video, performans ve dijital sanat gibi farklı sanatsal disiplinlerle birlikte, edebiyat, psikoloji, felsefe, antropoloji, kültür ve tarih gibi sosyal bilim alanları ile dans ve tiyatro gibi sahne sanatları bütüncül bir bakış açısıyla incelenmektedir.

Bütüncül sanat anlayışı fikri ilk kez Alman sanatı ve kültürünü ifade eden “Gesamtkunstwerk” kavramında ortaya çıkmıştır. Alman besteci Richard Wagner (1813-83), opera üzerinden Gesamtkunstwerk kavramını geliştirmiştir (Annepçioğlu, 2019). Bu kavram, 1900’lü yıllardan itibaren tüm yaratıcı sanatlar arasındaki birlikteliğin önemini vurgulamaktadır. 1960’lardan sonra farklı ifadelerle yeniden ele alınmış ve modern sanat tarihçileri tarafından tekrar yorumlanmıştır. Bu kavram, çağdaş sanatçıların eserlerinde bir tavır olarak kendini göstermektedir. 2000’li yıllardan itibaren farklı yaratıcı alanlarda bu kavramın kullanımıyla birlikte, toplumsal gelişmelerin etkisiyle sınırların ortadan kalktığı, diyalog ve birlikteliklerin ön plana çıktığı, sanatsal kimliklerin yeniden şekillendiği görülmektedir (Aktaran; Annepçioğlu, 2019). Bu bağlamda üretilen eserlerin sanatçılara özgün eserler üretme olanağı sağladığı söylenebilir.

Resim 17. Keith Haring, Into 84, 1984. Haring, (1984).

Resim 18. Keith Haring, İsimli (Three Dancing Figures), 1989. (Haring, 1989).

Keith Haring, (1958-1990) dans imgelerini tuval vb. farklı teknikler kullanarak eserler üreten sanatçılardan biridir. Haring’in 1984 yılında yapmış olduğu “Into 84” dans hareketlerini kullanarak yarattığı bir eserdir (Resim 17). Bu eserde Haring’in sembolik figürlerinin yanı sıra, farklı

renkler ve formlar dikkati çekmektedir. Sembolik figürleri, canlı renk kullanımı ve yaratıcılığıyla dikkat çeken Haring, insanların farklılıklarını kabul etmesi için bir arada olması ve eşit olması gerektiğini vurgulamıştır. Sanatçının başka bir çalışması olan “uç dans eden figür”dür (Resim 18). Haring’in bu çalışması, sembolik figürleri ve hareketli hatları kullanarak yarattığı üç boyutlu bir eserdir. Bu eser, 1980’lerin popüler kültürüne damgasını vuran ve sanatçının yaratıcılığının en iyi örneklerinden biridir (Papgift, 2023).

Resim 19. Kara Walker, Zenci Sahnelerini Sunar... (Presenting Negro Scenes...), Enstalasyon, 1997. (Walker, 1997).

Kara Walker (1969-), özellikle siyah figürlerle (silüetlerle) ünlüdür. Sanatçı eserlerinde dans, hareket ve bedenin sembolizmini sıklıkla işlemektedir (Resim 19). Walker, genellikle kâğıtlardan keserek oluşturduğu silüetleri kimi zaman çalışmasında bir düzenleme kimi zamanda sergi mekânlarını eser olarak kullanmaktadır. Walker’ın resimlerindeki gölgeler, ışık ile yansıtılan gölgeler değildir; çoğu zaman bir objenin ya da gölgesinin direkt resmidir. Sanatçının eserleri, siyah kâğıtlardan kesilmiş üç boyutlu bir imajla gölge gibi görünmektedir. Genellikle düz zemin üzerine yapılmış siyah silüetler göze çarpar. Zeminin düz olması ile siyah silüetlerin biçimleri zıtlık oluşturur. Sanatçının sergi mekânlarına kurmuş olduğu ışık, sergiyi gezen izleyicilerin üzerine yansırarak duvarda gölge etkisi bırakır. Böylelikle, gölge ve gölge imajı verilen kâğıttan şekiller aynı düzlemde yer alır. Bu durumda izleyicinin kendisi o gölgelerin bir parçası haline gelir (Eraslan, 2020). Sanatçının yapmış olduğu eserde dans eden insanlar, siyah kâğıt silüetler şeklinde betimlenmiştir. Diğer çalışmalarda olduğu gibi düz bir zemin üzerine sanatçı kompozisyonunu hazırlamıştır. Eserde farklı yönde dans eden figürler dikkat

çekmektedir. Figürlerin dans hareketlerine bakıldığında figürler bazen normal bazen de sıra dışı biçimlerde hareket etmektedir.

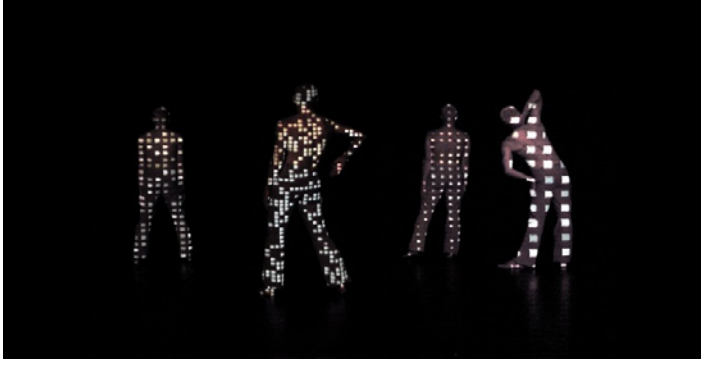

Resim 20. Lois Greenfield, Uç An Lar, (1998) Fotoğraf.(Greenfield, 1998).

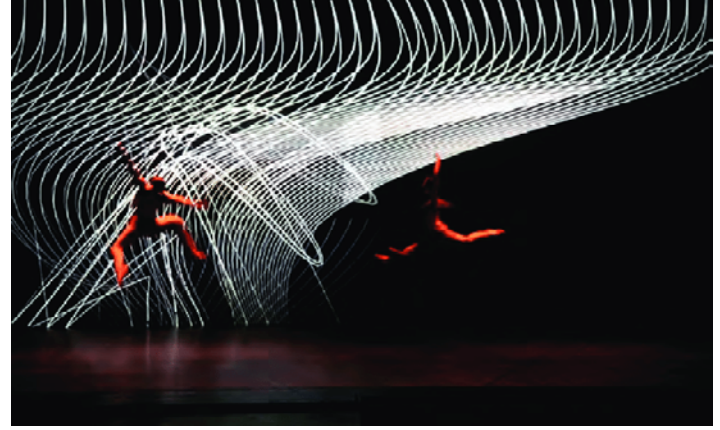
Resim 21. Lois Greenfield, Simbiyoz (Symbiosis),Saba Dans Tiyatrosu, (t.y.) Fotoğraf. (Greenfield,, t.y.).

Bu çerçevede ele alınabilecek ilk örneklerden biri, dansın çağdaş fotoğraf sanatıyla ilişkilendirilerek görselleştirilmesidir. Dans fotoğrafları çeken ilk sanatçı Lois Greenfield’dir (1949-) (Resim 20-21). Sanatçı, fotoğraflarında eşsiz anları yakalamaya çalışmakta ve bu görüntüleri elde etmek için elektronik flaşlar kullanmaktadır. Greenfield, fotoğraf çekerken koreografisi yapılmış anları tercih etmemekte, aksine dansçılardan doğaçlama yapmalarını ve normal dans akışı içinde gerçekleştiremeyecekleri yüksek riskli hareketler sergilemelerini istemektedir. Çekmiş olduğu fotoğraflarda, dansçıların yer çekimine meydan okurcasına havada süzüldüğü ve imkânsız gibi görünen, hapsedilmiş atmosferik bir etki yarattığı görülmektedir. Sanatçının eserleri, sıra dışı ve o dönem için radikal olarak değerlendirilen yeni bir yaklaşım sunmaktadır (Greenfield, 2015).

Resim 22. Klaus Obermaier, & Chris Haring, Vivisector, Video Sanatı, 2002. (Obermaier ve Haring, 2002).

Klaus Obermaier (1969-) performans gösterilerini video sanatı yoluyla yapan bir sanatçıdır. Sanatçı, Performans gösterilerini video sanatı gibi yeni medya araçlarıyla birleştirmekte ve sahne sanatlarında yenilikçi yaklaşımlar sunmaktadır. Obermaier'in Vivisector'de, beden dili ve dinamiği fiziksel sınırların ötesine taşınarak yeniden yapılandırılmakta ve bu süreçte gerçek ile sanal arasındaki sınır belirsizleşmektedir (Resim 22). Ayrıca, bedenin organik yapısına video teknolojisi aracılığıyla müdahale edilmekte ve bu müdahale sonucunda, video görselleri ile dansçılar arasında tamamlayıcı bir etkileşim meydana gelmektedir. Dansçının üzerine yansıtılan görüntüler estetik bir bütünlük oluşturmakta ve bedenin bir parçası hâline gelmektedir. Hareket eden görseller, tekrar dansçının üzerine yansıtılarak manipüle edilmekte ve böylece hareketin çizgisel akışı farklı formlara dönüşmektedir. Görüldüğü gibi, sanatçılar eserlerinde fotoğraf, film, video, yazılım, sensör, lazer, ışık, ses, projeksiyon, bilgisayar, LED, robotik sistemler, televizyon ve internet gibi çeşitli teknolojik araçlardan faydalanarak kendilerine özgü bir anlatım dili geliştirmektedirler (Öznülüer, 2019). Plastik sanatlar perspektifinden ele alındığında, bu dans gösterileri fotoğraf, video kayıtları, dijital görüntüler ve farklı tekniklerden yararlanılarak oluşturulmuş sanatsal çalışmalarla belgelendirilmektedir.

Resim 23. Klaus Obermaier, Hayalet (Apparation), Ars Electronica Futurelab, 2004. (Obermaier, 2004).

Sanatçının bir diğer çalışması olan “Apparation (Hayalet)” adlı eseri, performans sanatının en temel unsuru olan bedeni ve onun aerodinamik yapısını ön plana çıkarmayı amaçlayan bir gösteridir (Resim 23). Klaus Obermaier, çalışmalarını oluştururken çeşitli ses efektleri, ışıklar ve projeksiyonlar kullanarak farklı görüntüler elde etmektedir. Apparation adlı gösterisinde, insan bedeniyle yansıtılan projeksiyonlar sayesinde hareket hızında değişiklikler yaratılmakta ve gözle algılanması mümkün olmayan görüntüler oluşturulmaktadır. Bu gösteride, dansçının bedeni yeniden tasarlanmakta ve farklı bir biçimde sunulmaktadır. 21. yüzyılda gelişen teknoloji, performans sanatına yeni kullanım alanları kazandırmıştır. Obermaier, performans gösterilerinde mekâna farklı açılara yerleştirilmiş kameralar kullanarak dansçının hareketlerini videoya kaydetmekte ve bu görüntüleri izleyiciye sunmaktadır. Gösterim sırasında, dansçıların bedenleri teknolojik araçlar yardımıyla oluşturulmuş yatay ve dikey çizgiler aracılığıyla soyut biçimlere dönüşmektedir (Öznülüer, 2019).

Bu dans gösterilerinin çağdaş biçimlere göre şekillendiği göze çarpmaktadır. Sanatçının bedeni bilgisayar programı aracılığıyla yansıtılan sayılarla kaplanmıştır. Böylece,

görsel dans estetiği ve görsel sanatlar açısından farklı disiplinlerin birlikte kullanımını ortaya koymaktadır (Çıkıgil, 2024). Performans gösterilerinin video veya dijital yollarla aktarımı estetik açıdan değerlendirildiğinde, beden algısında bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Canlı performanslarda bedenin enerjisi, canlı bir organizma olarak hissedilirken, elektronik ve teknolojik araçlar aracılığıyla sunulan çalışmalarda insan bedeninin maddeselliği ortadan kaldırılmakta ve bedensellik bir görünüşe indirgenerek bir tür yanılsama yaratılmaktadır. Bu yanılsama, teknolojik araçlar sayesinde seyircide güçlü fizyolojik, duygusal, enerjik ve motorik tepkiler uyandırmaktadır. Performatif olarak adlandırılan bu estetik biçimi, şimdiki zamanın doğrudan bir yansımasıdır. Ancak bu estetik biçimi, yalnızca bir “görünüş estetiği” değil, aynı zamanda bir “görüngü estetiği” olarak değerlendirilmektedir (Lichte, 2016).

Bu estetik anlayış, hareket sanatı ile eylemsizlik sanatının iç içe geçtiği bir yapıyı barındırmaktadır. Hız ve yavaşlık, gürültü ve sessizlik gibi zıt kavramlar bir arada kullanılarak sanatsal yapıtın, beklenmedik kesişmeler ve sıra dışı birliktelikler ile şekillenmesine olanak tanımaktadır. Bu noktada sanat, dijital varlık düzeniyle öyle bir algısal yoğunlukta bütünleşmektedir ki kendini kod, insan, android, metalik unsurlar ve hatta belki de bir zombi metaforunun kesişiminde mutasyona uğramış bir işaret hâline getirmektedir. İnsan sonrası sanat olarak adlandırılan bu estetik biçimi, süreksizlik, parçalanma, belirsizlik ve tersine dönüş gibi kavramlara dayalı bir algılama yaratmaktadır. Bu olgular her defasında yeniden şekillendirilerek yeni bir estetik kod meydana getirmektedir (Kroker, 2024).

Resim 24. Gérard Rancinan, Cücelerin Dansı, 85×125 cm, (2009) Fotoğraf. (Rancinan, 2009).

Dans konusunu fotoğraf sanatıyla ilişkilendiren bir başka sanatçı Gérard Rancinan’dır (1953-). Rancinan, çağdaş bir fotoğraf sanatçısıdır ve çalışmalarını kendine özgü yorumuyla sanat tarihinin başyapıtlarını fotoğraf bağlamında yeniden üretmektedir. Sanatçının oluşturmuş olduğu yapıtlarında biçim ve içeriğin taklit edildiği görülür. Figürler, aynen kullanıldığı gibi bazen de belli bir amaç doğrultusunda değiştirildiği gözlemlenir. Sanatçının eserlerinde postmodern sanat stratejilerinden olan parodi, pastij ve kolaj gibi unsurları kullandığı söylenebilir. Sanatçının çalışmalarından biri olan “Cücelerin Dansı” adlı çalışması buna iyi bir örnektir (Resim 24). Bu eserde Matisse’in betimlemiş olduğu “Dans” adlı yapıtın yeniden üretimidir. Matisse’in kendi çalışmasında el ele tutuşmuş dans eden yaşam sevincini gösteren insan figürleri görülür. Rancinan’ın yapıtında ise Matisse’nin (1869-1954) eserinden öykünerek oluşturulmuş siyah ve beyaz tenli

farklı fiziki yapıya ve karaktere sahip farklı figürler yer almaktadır. Sanatçı, farklı figürleri bir birliktelik içinde ele alarak kadın-erkek ve ırk eşitliğine vurgu yapmıştır. Matisse'in resminde figürler renk sayesinde geri planda kalırken, Rancinan'ın resminde arka mekânın bomboş zemin olarak kullanılması figürleri ön plana çıkarmıştır. Bu nedenle eser, asıl amacından koparılarak, yeni bir biçim ve anlam kazanmıştır (Bayraktaroğlu ve Çalış, 2010).

Resim 25. Nezaket Ekici, "Imagine / Hayal Et" Performansı, Pi Artworks, 2012. (Ekici, 2012).

Sanat alanındaki başka bir performans gösterisine örnek olarak Nezaket Ekicinin (1970-) 'Hayal Et' isimli performansı verilebilir (Resim 25). Sanatçı, bu performans gösterisinde bir dans biçimi olan Flamenko dans biçimlerini performans sanatı bağlamı içinde sergilemiştir. Ekici bu performansında kendini ruhsal ve bedensel yönden mekânla bütünleştirerek insanın doğallığına bir gönderme yapmaktadır. Ekici, performans gösterisinde yer alan elmalar ile Adem ve Havva'nın cennetten kovulması arasında metaforik bir ilişki kurmuş ve sanatçı, Âdem ve Havva'nın geleneksel anlatımının dışında modern kadının çektiği eziyeti görünür kılarak gerçeğe ilişkin bir dönüşüm gerçekleştirmiştir. Sanatçı, performans gösterisinde Flamenko dans vuruşlarıyla elma toplama hareketini birleştirerek ayaklarını yere vurmakta; bu vuruşlar ses yapmakta ve misinalarla yukarı asılmış elmalar sanatçı tarafından koparılarak güçlü bir şekilde yere atılmaktadır. Sanatçının bedeniyle olduğu kadar kendi ruh halini yansıtan yüz ifadeleri de gösteriye farklı bir anlam katmıştır (Büyükparmaksız ve Şakalar, 2021).

Resim 26. David Hockney, Dansçılar V, Tuval Üzerine Akrilik, 121.9 cm x 182.9 cm, 2014. (Hockney, 2014).

David Hockney'in (1937-) tuval üzerine resmettiği "Dansçılar V" isimli eserde sanatçı fotoğraf kolajlarını,

opera sahne görüntülerini, faks çizimlerini, eski ustaların yapıtlarından yararlanarak çalışmalarını yansıttığı görülmektedir (Pacegallery, 2019). Eser, Henri Matisse'in yapmış olduğu "Dans I" adlı çalışmasından esinlenilerek oluşturulmuş izlenimi vermektedir. Hockney, Matisse'in çalışmasından kompozisyon özelliklerini ve figürlerin duruş biçimlerini almış ve kendi çağının plastik özelliklerini esere dahil ederek yeniden yorumlamıştır. Bu bağlamda sanatçının eklektik bir kompozisyon oluşturduğu söylenebilir (Resim 26). Dans imgelerinin fotoğraf, video, dijital sanat ve performans sanatı gibi farklı sanatsal tekniklerle kullanımı yaygınlaştıktan sonra, resim alanında da bu temayı işleyen eserler ortaya çıkmıştır. Bu örneklerden biri, Ahmet Uzuner'in (1978-) betimlediği "Hitit Dans İmgeleri I" adlı çalışmasıdır (Resim 28).

Resim 27. Kuş Adam, Hitit Geleneksel Stili Kargamış Kabartmaları, M.Ö. 8.Yüzyılın ikinci yarısı Anadolu Medeniyetler Müzesi, Ankara, Türkiye. (Pinterest, t.y.)

Resim 28. Ahmet Uzuner, Hitit Dans İmgeleri I, Kâğıt Üzerine Karışık Teknik, 25 x 37 cm, 2019. (Kaynak: Kişisel Arşiv).

Bu eserde, Anadolu'nun eski medeniyetlerinden biri olan Hitit Uygarlığı ve bu uygarlığın oluşturduğu

sanatsal biçimler görülmektedir. Eserin orijinali, Kargamış geleneksel stilinde yapılmış olan kuş adamlar kabartmasıdır. Bu kabartmada, kuş adamların kafası kartal başı şeklinde olup kulakları at kulaklarına benzer biçimde tasvir edilmiştir (Resim 27). Eserde yer alan figürler, Hitit ikonografisinde geçen ve yarı kuş yarı insan olarak betimlenen zincirli kuş adamlardır (Akurgal, 2014). Eserde, (Resim 28) elleri yukarıda dans eder biçimde iki adet figür görülmektedir. Uzuner ve Büyükparmaksız'a (2024) göre eser, Hitit Uygarlığı'nın sanat anlayışına uygun olarak her bir sembol ve şekil orijinal eserden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Resim 29. Marcel Dzama, Ölüm Disko Dansı, 2011. (Dzama, 2011).

Performans sanatı örneklerinden (Resim 29) "Ölüm Disko Dansı" (Death Disco Dance), Abrons Sanat Merkezi'nde Kanadalı Marcel Dzama, (1974-) Federico García Lorca'nın sürrealist şiiri "Viaje a la luna" canlı müzik ve fantastik kostümler kullanılarak icra edilmektedir (Aydın, 2023).

Resim 30. Ekin Bernay, "Atlas", (2021) @V&A (Bernay, 2021).

Ekin Bernay (1987-), dans performanslarında siyasal ve sosyal temaları işlemektedir (Resim 30). Sanatçı, ilişkisel bir estetikle performans sanatının iyileştirici yönlerine odaklanmaktadır. Özellikle metin, ses ve koreografik durumları kullanarak izleyiciyi yönlendirmektedir. Bu bağlamda sanatçının 2021 yılında Victoria and Albert Museum gerçekleştirmiş olduğu Atlas performansı, ses, metin ve koreografilerin izleyici ile kurduğu ilişki açısından örnek gösterilebilir (Aydın, 2023). Dans performansında hayatta kalan en eski müzik kompozisyonu olan Seikilos Epitaph'tan ilham alan Bernay'a göre Atlası, "dünyadaki tüm deneyimlerimin yaratıldığı gerçekliğimin eksen, nöronların yaşam denen simülasyonunun her anına komuta etmek için anlamlı sinyaller ilettiği yer" olarak tanımlamış ve bu dans performansı, kendi bedeninde omurgasına odaklanmasıyla meydana geliyor. Dans performansını dört bölümde sergiliyor: "Doğuyorum, yolda yürüyorum, sonsuz huzuruma ulaşıyorum ve bedenimin sınırlarını aşıyorum". Bu dans performansıyla sanatçı, kendi özünü aramakta ve "Dünyaya kendi gerçeklik deneyimimden daha fazla ne sunabilirim?" sorgulamasıyla performansını gerçekleştirmektedir (Bilgin, 2021).

Resim 31. Julien Creuzet, Algoritma Okyanus Gerçek Kan Hareketleri, (2023) Koreograf: Ana Pi (Creuzet, 2023).

Performans sanatı örneklerinden biri olan bu çalışma (Resim 31), Performa 2023 Bienalinde 40 çağdaş sanatçının eserleri üzerinden 1960'lı ve 1970'li yılların kavramsal sanatının başlangıç noktası olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bienalin onuncu edisyonunda disiplinler arası canlı performanslar yer almaktadır. Bu performanslarda, hava değişimlerini çağrıştıran bir müzik performansı, Instagram algoritmasından ilham alan bir koreografi ve Federico García Lorca ile Marguerite Duras'ın edebi eserlerinden esinlenen performanslar görülmektedir (Aydın, 2023). Performa'nın önceki edisyonları İtalyan Fütürizmine, Sürrealizme, Rönesansa ve Bauhaus gibi akımlara odaklanmıştır. Performa bu kez, kurucusu Rose Lee Goldberg için özel bir dönem olan 1960 ve 1970'li yıllardaki kavramsal sanatın mirasından esinlenmiştir. Örneğin Fransız sanatçı Julien Creuzet'in (1986-) performansı, Instagram'da gördüğü ve Afrikalı orijinal kullanıcılar tarafından paylaşılan jestlere dayanarak oluşturulmuştur (Resim 31). Bunun yanında bu performansta insanların yurtlarından edinmesine eleştiri getirilerek yurtlarından edinme diasporası şiirsel bir koreografiye dönüştürülmüştür.

SONUÇ

İlk çağlarda, insanlar mağaraların en ücra köşelerine av sahnelerini, doğaya karşı korkularını, meraklarını, dinî ritüellerde görülen dans gibi çeşitli konuları görsel betimlemelerle ifade etmişlerdir. Dans olgusu, zaman içinde sanatçıların etkisiyle sanatsal bir yaratıcılığa dönüşmüştür. Yunanlı sanatçılar, dans imgelerini vazoların üzerlerine çizmişlerdir. Roma uygarlığında ise sanatçılar, villaların içine betimledikleri çeşitli dans figürleriyle dikkat çekmişlerdir. Helenistik çağda sanat, büyük boyutlardaki mimariyle birlikte hareket olgusuyla birleşen dans eden heykel figürleri ön plana çıkmıştır. Orta Çağ'da dinin etkili olması sebebiyle saraylarda söylenen şarkılar ve ilahilere dayalı dans gösterileri sanata konu olmuştur. Rönesans döneminde yaşanan toplumsal, tarihsel, kültürel, düşünsel, siyasal ve bilimsel gelişmeler, bütün alanlarda etkili olmuştur. Bu alanlardan biri olan sanatta da dans konusunun bu gelişmeler çerçevesinde biçimlendiği görülmüştür. 15. ve 16. yüzyıl arasında gelişen Rönesans dönemi sona ermiş ve 17. yüzyılda önemli gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Özellikle Aydınlanma Çağı olarak bilinen bu yüzyıl, düşünsel boyutta ciddi gelişmeler yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda René Descartes, Baruch Spinoza, Thomas Hobbes ve Gottfried Wilhelm Leibniz gibi düşünürlerin fikirleri gün yüzüne çıkmıştır. Bu gelişmeler, bütün alanları etkilemiş ve sanatta bu gelişmelerden etkilenecek dans teması, sanatçıların eserlerinde işlenmeye başlamıştır.

18. yüzyılda ise dans imgelerinin sanatçıların eserlerinde işlenmeye devam ettiği söylenebilir. Arkasından gelen yüzyılda, sanatta dans teması hem toplumun eğlence kültüründe hem de akademik ortamlarda yansıtılan eserlerle varlığını sürdürmüştür. 20. yüzyılda dans imgeleri, çok farklı sanatsal akımlar ve üsluplar ile sanatçıların eserlerine yansımıştır. Günümüze gelindiğinde, çağdaş sanatta görülen yapıtlar ve bu yapıtlarda işlenen konular (dans, kültür, estetik vb.) birden fazla alanın birlikteliğini gösteren disiplinlerarası bir özelliğe bürünmüştür. Dans betimlemeleri, plastik sanatlarda; resim, heykel, fotoğraf, video, performans, kavramsal ve dijital sanat gibi farklı sanatsal alanlarla birlikte, edebiyat, psikoloji, felsefe, antropoloji, kültür ve tarih gibi sosyal bilim alanları ile dans ve tiyatro gibi sahne sanatlarını kapsayan bütüncül

bir sanat anlayışıyla kullanıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca Gesamtkunstwerk kavramı, günümüzde yeniden önem kazanmıştır. Bu kavram, 2000'li yıllardan itibaren, farklı yaratıcı alanlarda kullanımına uygun toplumsal gelişmelerin yaşandığı, sınırların kalktığı, disiplinlerarası bir sanat anlayışının ortaya çıktığı ve sanatçılara farklı, özgün eserler üretme olanağı sağlayan bir dönem olarak değerlendirilebilir.

Postmodern dönemle birlikte çoğulcu estetik bir anlayışın görülmeye başladığı söylenebilir. Bu dönemde iç içe geçen melez formlar, disiplinlerarası bir bakış açısıyla şekillenmiştir. Özellikle günümüzde dijital teknolojilerin gelişimi ile sanat alanında birçok farklı formun bir arada sunulduğu görülmektedir. Sanat alanında sınırların genişlemesi ve her şeyin sanat olabilmesi, sanatçılar için farklı esin kaynaklarının doğmasını sağlamıştır. Günümüzde sanatçılar; ırk, kimlik, göç, toplumsal bellek, ekoloji, kültür, kültürel miras, mitoloji, yeniden üretim (pastis, parodi) gibi temalar etrafında eserlerini üretmektedirler. İncelenen sanatçıların eserlerinde özellikle postmodern dönemde Keith Haring, popüler kültürün öğelerini ve dans imgelerini farklı renkler ve formlar ile ifade etmiş ve ırkçılığa ve farklı kimliklere gönderme yaparak farklılıkların birarada ve eşit bir şekilde olması gerektiği üzerinde durmuştur. Kara Walker, enstalasyonlarında kullandığı dans imgelerini siyahi kimliği üzerinden ele almakta ve ırkçılık ve kölelik konularını gölge metaforları ile eserlerine yansıtmıştır. Lois Greenfield, dans imgelerini çağdaş fotoğraf sanatıyla ilişkilendirmiş ve fotoğraflarında dansçıların imkansız gibi görünen hareketlerin fotoğraflarını estetik bir şekilde çekmiştir. Klaus Obermaier, performans gösterilerini video sanatıyla ele almış ve performanslarında dansçıların üzerlerine yansıtılan dijital görüntüler beden ile bütünleşerek bedeninin bir parçası hâline gelmiştir. Dans konusunu fotoğraf sanatıyla ilişkilendiren diğer bir sanatçı Gérard Rancinan, "Cücelerin Dansı" eserinde postmodern sanat stratejilerinden pastişini kullanarak Matisse'in "Dans" eserine öykünmüş, kadın-erkek ve ırk eşitliğine vurgu yapmıştır. Marcel Dzama, performans sanatı örneklerinden "Ölüm Disko Dansı"nda fantastik kostümler içinde Federico García Lorca'nın sürrealist şiiri "Viaje a la luna"yı canlı müzik ile sergilemiştir.

Buna karşın Türk sanatçıların kullanmış olduğu dans imgelerinde ise anadolu uygarlıkları, mitoloji, sosyal ve politik konuların sanatçıların eserlerine yansıdığı söylenebilir. Nezaket Ekici, performans gösterisinde yer alan elmalar ile Adem ve Havva'nın cennetten kovulması arasında metaforik bir ilişki kurarak flamenco dansı üzerinden kadın kimliğini ele almış ve modern kadının çektiği acılara dikkat çekmiştir. David Hockney'in tuval üzerine resmettiği "Dansçılar V" isimli eser, Henri Matisse'in "Dans I" adlı çalışmasından öykünerek resmedilmiştir. Hockney, Matisse'in çalışmasından kompozisyon özelliklerini ve figürlerin duruş biçimlerini alarak bir stil öykünmesi yapmış ve postmodern sanat stratejilerinden pastişini kullanmıştır. Ahmet Uzuner, "Hitit Dans İmgeleri I" eserinde Hitit ikonografisindeki Kargamış Kabartmalarına öykünerek resimsel üslupla yeniden yorumlamış ve postmodern sanat stratejilerinden pastişini kullanmıştır. Ekin Bernay, dans performanslarında sosyal ve politik konuları işlemiş ve kendi bedeninden ve omurgasından yola çıkan sanatçı, kendi özünü aramakta ve kendi gerçek deneyimleri üzerinden dünyayı sorgulayarak performansını sergilemiştir. Julien Creuzet, "Algoritma Okyanus Gerçek Kan Hareketleri" isimli dans gösterisini Instagram algoritmasından faydalanarak Afrikalı orijinal kullanıcılar tarafından paylaşılan jestler ve Federico García Lorca ile Marguerite Duras'ın edebi eserlerinden ilham alarak oluşturmuştur. Bu performansta insanların yurtlarından edinmesine eleştiri getirmiş ve bu durum şiirsel bir koreografi ile sahnelenmiştir. İncelenen eserlerde yabancı sanatçıların dans imgelerini; kimlikler, ırkçılık, teknoloji, göç, popüler kültür, toplumsal, siyasal, kültürel bir söylem üzerinden sorguladıkları ve temsil ettikleri söylenebilir. Bu sanatçıların daha önceki dönemlere göre postmodern dönemde pastişini daha çok kullandıkları ve sanat tarihindeki eserlerden esinlenerek eserlerini ürettikleri görülmüştür.

Sonuç olarak dans imgelerinin sanat tarihindeki gelişimi göz önüne alındığında, Antik Dönem'de dinsel ritüellerin bir parçası olarak sanat eserlerinde yer alan dans imgeleri, Orta Çağ'da dini ve feodal yapının etkisiyle kısıtlanmış, Rönesans ile yeniden canlanmış ve modern sanat akımlarıyla farklı disiplinlerle iç içe geçerek sosyal, politik ve kültürel bir söylem olarak günümüze kadar çeşitlenerek gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Akurgal, E. (2014). *Anadolu kültür tarihi* (1. Baskı). Phoenix Yayınevi.
- Anneçioğlu, K. H. (2019). Gesamtkunstwerk kavramı ve Sarkis üzerine bir inceleme. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, *Sanat Yazıları*, (41), 365-373.
- Artun, A. (2016). *De Chirico'nun mimari evreni*. <https://www.eskop.com/skopbulten/de-chiriconun-mimari-evreni/2923>
- Aydın, D. (2023). *Performans Sanatı*. <https://www.feministsanat.com/performans-sanati/>
- Bayraktaroğlu, M.A. & Çalış, E. (2010). Gerard Racinan'ın methamorphosis adlı fotoğraflarında yeniden üretim, *Art-E Sanat Dergisi*, Cilt:3, Sayı:6, 1-23. <https://doi.org/10.21602/sgsfsd.69773>
- Bernay, E. (2021). *Atlas* [Performans]. Victoria and Albert Museum. <https://faruksadesanatfonu.org/tr/gecmis-donemler/2021/ekin-bernay>
- Bilgin, Ö. (2021). *Ekin Bernay, "Atlas" ile Londra'da*. <https://www.basedistanbul.com/ekin-bernay-atlas-ile-londrada>
- British Museum. (t.y.). *Nereid Monument*, [Heykel]. <https://www.britishmuseum.org/collection/galleries/nereid-monument>
- Bruegel, P. (1567). *The peasant dance*, [Resim]. Kunsthistorisches Museum. https://en.wikipedia.org/wiki/The_Peasant_Dance
- Büyükparksız, M.A. & Yılma Şakalar, G. (2021). Performans sanatı ve ritim özelinde Nezaket Ekici'nin "Imagine/Hayal Et" performansının göstergebilimsel analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 875-894. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.943283>
- Creuzet, J. (2023). *Algorithm ocean true blood moves* [Performans]. <https://www.hartwigartfoundation.nl/en/programmes/julien-creuzet/>
- Cruikshank, G. (1817). *Accidents in quadrille dancing* [Gravür]. Art Institute of Chicago. <https://www.artic.edu/artworks/90147/dos-a-dos-accidents-in-quadrille-dancing>
- Çıkılgıl, N. (2024, 2 Eylül). *Dans sahnelerinden. Sanattan yansımalar: 7. Uluslararası Solo Çağdaş Dans Festivali-Necla Çıkılgıl*. <https://www.sanattanyansimalar.com>
- Dalí, S. (1979). *Dance of time I* [Heykel]. Artsy. <https://www.artsy.net/artwork/salvador-dali-dance-of-time-i>
- De Chirico, G. (1917). *Hector and Andromache* [Resim]. <https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=5ZKCF3>
- Degas, E. (1874). *The dance class* [Resim]. Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/438817>
- Dzama, M. (2011). *Death disco dance* [Performans]. <https://vimeo.com/35887434>
- Eco, U. (2018). *Ortaçağ estetiğinde sanat ve güzellik* (Çev. Kemal Atakay, 8. Baskı). Can Sanat Yayınları.
- Ekici, N. (2012). *Imagine / Hayal et* [Performans]. <https://www.youtube.com/watch?v=hsqMTdNoF6c>
- Eraslan, U, R. (2020). Sanat tarihinde gölgenin yanıltıcı özelliği ve platon'un mağara alegoris. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 99-108. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-44-10>
- Flickr. (t.y.). *Dance scene* [Mağara resmi]. <https://www.flickr.com/photos/ideonex/4698463508>
- Greenfield, L. (1998). *Airborne dancer* [Fotoğraf]. <https://www.dance-enthusiast.com>
- Greenfield, L. (2015, 7 Ekim). *Behind the lens, Elle Evangelista, Interview (Informa Dance)*. https://static1.squarespace.com/static/551498aae4b09983625bc12e/t/5616956be4b08350232372bf/1444320619883/Dance_Informa_Australia.pdf
- Greenfield, L. (n.d.). *Symbiosis* [Fotoğraf]. <https://www.loisgreenfield.com/videosandpodcasts>
- Haring, K. (1984). *Into 84* [Resim]. <https://www.papgift.com/wp-content/uploads/2023/04/Into-84-1984.jpg>
- Haring, K. (1989). *Untitled (Three dancing figures)* [Heykel]. <https://www.papgift.com/wp-content/uploads/2023/04/Untitled-Three-Dancing-Figures-1989.jpg>
- Hockney, D. (2014). *The dancers V* [Resim]. <https://www.arthistoryproject.com/artists/david-hockney/the-dancers-v/>
- İşkan, H., & DüNDAR, E. (2020). *Lukka'dan Likya'ya Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un ülkesi*. (1. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Jueves. (2024, 1 Şubat). *Dance of mythological figures and villagers* [Resim]. <https://www.museodelprado.es/actualidad/noticia/el-museo-nacional-del-prado-pone-imagenes-a-el/46ee64da-a934-5988-07d8-66e0c721aaf0>
- Kroker, A. (2024). *Posthuman* (Çev. Süreyya Şevval Akin, 1.

Baskı). Ketebe Yayınları.

Lichte, F. E. (2016). *Performatif estetik* (Çev. Tufan Acil, 1. Baskı). Ayrıntı Yayınları.

Matisse, H. (1909). *Dance I* [Yağlıboya]. Museum of Modern Art. <https://www.moma.org/collection/works/79802>

Melbourne Art Class. (t.y.). *Villa of the Mysteries frescoes* [Duvar resmi]. <https://melbourneartclass.com/the-villa-of-the-mysteries-pompeii/>

Metropolitan Museum of Art. (t.y.). *Black-figure amphora with dancing figures* [Seramik]. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/254876>

Mimari Kültür. (t.y.). *Dans eden kadın heykeli* [Heykel]. <https://www.mimarikultur.com/post/dans-eden-kad%C4%B1n-heykeli>

O'Dwyer, P. A. & Gürcan, B. (2020). *Dünyada balenin tarihi*. <https://dunyadans.com/dunyada-balenin-tarihi/>

Obermaier, K. (2004). *Apparition* [Performans / Video]. ResearchGate. <https://www.researchgate.net/figure/Klaus-Obermaier-Apparition-2004>

Obermaier, K., & Haring, C. (2002). *Vivisector* [Video sanatı]. <https://www.youtube.com/watch?v=XXXX>

Öndin, N. (2018). *Barok resim ve heykel sanatı* (1. Baskı). Hayalperest Yayınevi.

Öznülür, H. (2019). Performans sanatının gelişiminde teknolojinin etkileri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(33), 107-123. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-07-33-01>

Pacegallery (2019). *David Hockney*. <https://www.pacegallery.com/artists/david-hockney/>

Papgift. (18 Nisan 2023). *Keith Haring: İkonik pop art tarzının öncüsü*. <https://www.papgift.com/keith-haring/>

Picasso, P. (1925). *The three dancers* [Yağlıboya]. Tate Modern. <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/picasso-the-three-dancers>

Pinterest.(t.y.) *Kuş adam* [Kabartma Resim]. <https://i.pinimg.com/736x/ba/7e/aa/ba7eaa288ab067a7a38151cba048073e--bronz-griffins.jpg>

Rancinan, G. (2009). *Dance ou éloge du sacré* [Fotoğraf]. <https://galerie-tony-rocfort.com/artistes/gerard-rancinan/dance-ou-elogue-du-sacre/>

Renoir, A. (1876). *Le Moulin de la Galette te dans* [Resim].

Musée d'Orsay. https://en.wikipedia.org/wiki/Dance_at_Le_Moulin_de_la_Galette

Severini, G. (1912). *Dynamism of a dancer* [Resim]. Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Dynamism_of_a_Dancer

University of Iowa Libraries. (n.d.). *Musicians and dancers illustration* [El yazması illüstrasyonu]. https://inpress.lib.uiowa.edu/feminae/DetailsPage.aspx?Feminae_ID=31033

Usta, S. (2023). Şüphenin tarihi (4. Baskı). Epsilon Yayınevi.

Uzuner, A. (2019). *Hitit dans imgeleri I* [Resim]. Kişisel arşiv.

Uzuner, A., & Büyükparmaksız, M. A. (2024). Antik eserlerin güncel sanata etkileri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 120-138. <https://doi.org/10.33206/mjss.1303553>

Walker, K. (1997). *Presenting Negro scenes* [Enstalasyon]. https://renaissancesociety.org/media/files/1997_walker_1792-1.jpg

Zenbilci, K. İ., & Çetin, U. (2018). Prehistorik çağlardan modernizme dansın anlamı: Tasvirler üzerinden ikonografik bir analiz. *International Journal of History*, 10(7),265-294. <https://doi.org/10.9737/hist.2018.659>

Yazar Katkı Oranı

Bu araştırmanın hazırlanmasında birinci yazar %50, ikinci yazar %50 oranda eşit katkı sağlamıştır.